

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2019

відокремлюються законодавцем та мають, насправді, різні правову природу. Тому, окреме провадження слід визначати як самостійний вид позовного цивільного судочинства, завдяки якому забезпечується задоволення інтересу особи та який служить для підтвердження наявності чи відсутності встановлення фактів, що мають юридичне значення.

Варто відзначити, що аналізуючи питання активної ролі суду при розгляді справ в порядку окремого провадження, ми прийшли до висновку, що ця обставина все ж не суперечить фундаментальним засадам цивільного процесу, зокрема, принципу об'єктивної (судової) істини та змагальності сторін. Адже, якщо мова йде про окреме провадження, то власне в його рамках не має місця змагальності, оскільки немає спору про право та відсутні опоненти – сторони процесу. У даній ситуації вважаємо за необхідне внести корективи у з'ясування правової сутності принципу об'єктивної істини і при його застосуванні до цивільно-процесуальних відносин слід робити ремарку, зазначаючи, що його сутність не відображає правову природу окремого провадження, але, безумовно, розкриває роль суду в позовному цивільному судочинстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/>.
2. Ясинок М. М. Цивільний процес України: Підручник; [за загальною ред. д.ю.н., доцента М. М. Ясинка]. К.: Алерта, 2014. 744 с.

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НА ПРАКТИЦІ

Ковшар В.В.

Студент III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Шапіро В.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Поняття «електронні докази» набуло свого поширення у 70-х роках минулого століття. Це безпосередньо було пов'язано з виникненням так званих «машинних документів», які на той час ототожнювались з письмовими доказами, оскільки мало чим відрізнялися від звичайних документів, надрукованих на папері. Відтоді «машинні документи» перестали бути виключно текстовими. На сьогоднішній день електронні носії

можуть містити в собі найрізноманітнішу інформацію. Приміром, це може бути графічна, звукова, аудіовізуальна, власне текстова інформація, а також будь-яке їх поєднання.

У науковців склалися різні погляди щодо того, яке місце мають займати електронні докази в системі засобів доказування. Одні вчені стверджують, що всі сучасні джерела інформації охоплюються здавна відомими процесуальному законодавству засобами доказування, тому електронні докази варто відносити або до речових, або до письмових. Інші наполягають на тому, щоб електронні докази відокремлювали від «традиційних» засобів доказування, зважаючи на специфічну форму їх отримання і закріплення [5, с. 112].

Високий ступінь розвитку інформаційних технологій став поштовхом для законодавчих змін, пов'язаних з наданням електронним носіям статусу самостійного засобу доказування нарівні з «традиційними» засобами, до яких відносяться показання свідків, висновки експертів, письмові та речові докази. Відповідні зміни були внесені до всіх процесуальних кодексів нашої держави. Не став виключенням і чинний Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК).

Слід зазначити, що український законодавець включив електронні докази до числа доказів, використавши для закріплення цього положення недосконалі фразеологічні звороти. Мова йде про статтю 76 ЦПК, де закріплено положення, зміст якого містить тавтологію і здійснює визначення певного об'єкта через самого себе, що не відповідає правилам законодавчої техніки, суперечить принципам логічності та послідовності законодавчого мовлення [2, с. 20].

Статті 100 і 101 ЦПК повністю присвячені електронним засобам доказування. Так, у частині першій статті 100 ЦПК надано дефініцію поняттю «електронні докази». Виходячи з положень вказаної статті, електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) [6].

Дане визначення є дуже вдалим, бо містить невичерпний перелік видів електронних доказів і джерел їх зберігання. На думку О. Ю. Гусєва, невпинний розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій робить неможливим формулювання вичерпного списку всіх видів електронних доказів, у зв'язку з чим розумним видається

закріплення в законодавстві України широкого визначення поняття електронних доказів, яке б фіксувало лише найбільш загальні, сутнісні ознаки цього явища [3, с. 22].

У частині другій статті 100 ЦПК йдеться про те, що електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом. Також учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених у порядку, передбаченому законом [6]. На сьогодні залишається невизначеним питання, який електронний доказ слід вважати оригіналом, а який – копією, адже законодавець не сформував чітких критеріїв їх розмежування. Окрім цього, на законодавчому рівні не визначено, у якому саме порядку мають посвідчуватися електронні копії.

Зважаючи на особливу природу деяких електронних доказів (аудіо-, відеозаписів, цифрових зображень), вони не можуть бути виражені в паперовому вигляді та посвідчити їх електронним цифровим підписом нереально. Саме тому учасники цивільного процесу можуть подавати такі електронні докази лише в оригінальному вигляді. Але, беручи до уваги той факт, що порядок такого подання теж чітко не врегульований, актуальним є питання, що саме може вважатися оригіналом. Зокрема, юристів-практиків цікавить питання, чи буде вважатися оригіналом відеозапис чи аудіозапис, поданий на оптичному диску, карті флеш-пам'яті або іншому носії, якщо він був скопійований з Інтернет-серверів Youtube чи Facebook та був зроблений у прямому ефірі. Загальноновизнаною є думка, що оригіналом є тільки той аудіо- або відеозапис, який був збережений на Інтернет-сервері, бо саме там з'явився перший примірник, а наступне його копіювання на інформаційний носій є створенням копії даного електронного доказу за допомогою технічних засобів [7, с. 86].

Частиною 5 статті 100 ЦПК передбачено, що у разі виникнення ситуації, коли електронний доказ не поданий, а учасник справи або суд має серйозні сумніви щодо відповідності наданої копії оригіналу, такий доказ не береться органом правосуддя до уваги [6]. Внаслідок цього виникають складнощі, пов'язані з оцінкою доказів та їх допустимості.

Частковим вирішенням цієї проблеми може стати огляд електронних доказів за їх місцезнаходженням. Теоретично процедура дослідження електронних доказів, які неможливо доставити до суду, зовсім не відрізняється від процесу дослідження речових чи письмових доказів. Втім на практиці такий законодавчий підхід викликає чимало труднощів у правозастосуванні, наприклад у тих випадках, коли інформація, що є змістом електронного доказу, розміщена на певному інтернет-ресурсі. Це пояснюється тим, що чинним ЦПК України не встановлено, що є місцем знаходження, приміром, веб-сайту.

Крім цього, суттєвим дефектом огляду «за місцезнаходженням електронного доказу» є завчасне попередження усіх заінтересованих осіб про проведення огляду, бо немає жодних гарантій того, що до його здійснення заінтересовані особи не забажають змінити зміст необхідної інформації або видалити електронний доказ з місця збереження даних, що досить часто трапляється на практиці.

Ще однією проблемою застосування на практиці електронних доказів є високий ризик їх підроблення. На думку О. Т. Боннера, суттєвим недоліком електронного документообігу, як і інформації в електронному вигляді в цілому, є простота внесення до нього змін, як наслідок, відсутність упевненості у достовірності отриманого електронного документу [1, с. 511]. А. Ю. Каламайко вміло спростовує дане твердження, відмічаючи, що безумовно, необхідно враховувати наведені недоліки електронної форми при оцінці достовірності інформації, проте недоречно розглядати інформацію в електронній формі як неприйнятну з мотивів її можливого підроблення. Підпис і печатка, якими посвідчуються «традиційні» документи, в умовах сьогодення також не можуть бути гарантією незмінності документів [4, с. 130].

У сучасному світі комп'ютерні технології розвиваються з величезною швидкістю. Створюється велика кількість нових різноманітних програм, завдяки яким інформацію в електронному вигляді стає дедалі легше підробити, спотворити або навіть знищити. Такі діяння значно ускладнюють або унеможливають процес дослідження та оцінки електронних доказів судом, в результаті чого суд може взяти до уваги недостовірний доказ і неправильно встановити фактичні обставини справи. Дії українського законодавця щодо врегулювання цієї проблеми зводяться лише до закріплення на законодавчому рівні такої підстави для перегляду справи за нововиявленими обставинами як фальшивість електронних доказів. А ось механізму захисту електронних доказів від підробки або знищення не містить жодний процесуальний кодекс нашої держави.

Також на практиці виникають ускладнення, пов'язані з демонстрацією електронних доказів у ході судового процесу. В основному ознайомлення учасників судового процесу з їх змістом відбувається за допомогою технічних засобів, тому для демонстрації таких доказів потрібен персональний комп'ютер, з підключеними до нього звуковими колонками, а також необхідним програмним забезпеченням, що дозволяє відкривати або відтворювати необхідні файли.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боннер А. Т. Традиционные и нетрадиционные средства доказывания в гражданском и арбитражном процессе: монография. М.: Проспект, 2013. 616 с.

2. Гетьманцев М. О. Електронні докази в цивільному процесі: практика застосування новел законодавства. *Підприємство, господарство і право*. 2019. С. 19-23. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/5.pdf>.
3. Гусєв О. Класифікація електронних доказів у цивільному процесі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 18-22.
4. Каламайко А. Ю. Місце електронних засобів доказування та окремі питання їх використання в цивільному процесі. *Право та інновації*. 2015. № 2(10). С. 127-132.
5. Петренко В. С. Електронні докази як елемент інформаційних технологій у цивільному судочинстві. *Молодий вчений*. 2018. С. 111-114. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/1/27.pdf>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/>
7. Чорний С. О., Антонюк О. І. Електронні докази в цивільному процесі: проблеми застосування на практиці. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2018. С. 83-88. URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/5468>.

МЕДІАЦІЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Кухно М.Ф.

*Студент III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Шапіро В.С.

*к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Медіація являє собою самостійний спосіб врегулювання юридичних спорів ,що представляє собою організовану процедуру переговорів за участю медіатора, так званого нейтрального посередника, який сприяє сторонам у здійсненні переговорів між сторонами та прийняття рішення.

Р. Демків зазначає, що формальне визначення медіації (формальної угоди) наведено у ст. 1 Типового закону Комісії ООН з міжнародного торгового права, згідно з якою це процес, третю особу або осіб із метою надання допомоги в мирному врегулюванні спорів, що виникають з конкретних правовідносин [1, с. 58].

Поширення медіації зумовлене багатьма перевагами, серед яких виділяють:

- вона є самостійним інститутом врегулювання правових спорів;
- є неюрисдикційним способом вирішення спору;